

***Hazai és globális gazdasági és
pénzügyi trendek***

2014. március hó

BanKonzult

Pénzügyi és Gazdasági Tanácsadó Kft.

1016 Budapest, Piroska utca 5.

Tartalom

1. Továbbra is magas az állami kiadások mértéke a magyar gazdaságban	3
2. Az egész gazdaságra jelentős hatással lesz a lakossági fogyasztásnál bekövetkezett fordulat	5
3. Jelentősen csökkent a külföldiek forint államkötvény állománya 2014 elején	7
4. Közel lehet a növekedési fordulat a magyar lakáspiacon	8
5. Többéves csúcson az üzleti és fogyasztói bizalom Magyarországon.....	10
6. Enyhén javult Magyarország jövedelem mérleg hiánya 2013-ban	12
7. A pénzügyi vállalatok járultak hozzá legnagyobb mértékben Magyarország finanszírozási képességének növekedéséhez 2013-ban	13
8. Egyre gyorsabban csökken Magyarország nettó külföldi adóssága.....	15
9. Továbbra is nagy kihívás a demográfia trend megfordítása Magyarországon.....	17
10. A rövid lejáratú külső adósság alapján jelentős többlet devizatartalékkal rendelkezik Magyarország	19
11. Jelentős átalakulás történt a lakossági megtakarításoknál	21
12. Magyarországon csökkent legjobban a munkanélküliség ráta az Európai Unióban	22

2014. március hónap legfőbb hazai és globális gazdasági és pénzügyi trendjei

- 2013-ban az Európai Bizottság adatai szerint Magyarországon az állami kiadások mértéke meghaladta a GDP felét: összesen a gazdaság 50,3%-át tette ki az állami kiadások mértéke, ami magasabb az EU-28 átlagánál, és kiemelkedően magas régiós összehasonlításban. 2009 óta ugyan a GDP 1,3 százalékpontjával csökkentek a kiadások Magyarországon, de ez idő alatt az uniós átlag még gyorsabban, 1,6 százalékponttal mérséklődött. 2012-ben még lényegesen alacsonyabb, a GDP 48,7%-a volt a kiadások mértéke hazánkban, ami 2001 óta nem látott alacsony szintet jelentett, és az Európai Unió átlaga alatt volt, de ez a szint nem bizonyult tartósnak, és 2013-ra újra emelkedni kezdtek az állam kiadásai.
- Új lendületet kapott a kiskereskedelmi forgalom 2014 év kezdetén: januárban 6,2%-kal volt magasabb a lakossági fogyasztás, mint egy évvel korábban. Már 2013 második felétől fokozatosan erősödött a kiskereskedelem, és az egyre erősödő forgalomnövekedés azt mutatja, hogy többéves visszaesés után megtörtént a fordulat ezen a téren is a magyar gazdaságban. A háztartási fogyasztás jelentős súlya miatt ez a fordulat az egész gazdaságra erőteljes hatással lehet, és elsősorban a gazdasági növekedés további gyorsulását eredményezheti.
- A külföldi befektetők állampapír állománya 2014 első negyedév végére 4600 milliárd forintra esett, ami közel 500 milliárd forinttal kevesebb, mint amennyi 2013 utolsó negyedévében volt, és 150-200 milliárd forintos csökkenést jelent az egy évvel korábbi sinthez képest. Ez a folyamat elsősorban annak köszönhető, hogy az amerikai jegybank elkezdte fokozatosan visszavágni kötvény vásárlási programját, és ez a feltörekvő piacokra jelentős hatással volt. Az átmeneti államkötvény hozam emelkedést leszámítva hosszabb távon ez kedvező folyamat lehet a magyar gazdaság számára.
- 2014 februárjában a becslések szerint 12%-kal több adásvétel történt a magyar ingatlanpiacon, mint egy évvel korábban. Ennek következtében már az év első két hónapjában a tranzakciók számának növekedése elérte a 10,5%-ot. A 2008-as pénzügyi válság óta évi 90 ezer körül alakult az ingatlanpiaci adásvételek száma Magyarországon, ez 2014 folyamán - több év stagnálás után - újra növekedésnek indulhat. Lakáspiaci fordulat veheti kezdetét a magyar gazdaságban 2014 során, ami

a már kibontakozó lakossági fogyasztásnál megjelenő fordulathoz hasonlóan szintén hozzájárulna a GDP növekedés gyorsulásához.

- 2002 óta nem látott magasságba emelkedett a GKI-Erste konjunktúra index 2014 márciusára, ami elsősorban az optimista üzleti várakozásoknak köszönhető, amivel párhuzamosan a fogyasztói bizalmi index is 8 éves csúcsra emelkedett. Ez a belföldi gazdaság további erősödését vetíti előre, és mivel a külső környezet is javulóban van Európában, ezért a vártnál is jobban alakulhat a magyar gazdasági növekedés 2014-ben. Ez egyben azt is jelenti, hogy az utóbbi négy év gazdaságpolitikai fordulatának kedvező hatását a társadalom egyre szélesebb rétege kezdi érzékeli.
- 2013-ban Magyarország folyófizetési mérlegének egyik fő összetevője, a jövedelem mérleg hiánya enyhén javult az előző évhez képest: 475 millió eurós csökkenés után a hiány 5,93 milliárd euróra csökkent. A méréselt javulás mellett továbbra is a GDP-hez képest 6% körül alakult a jövedelem mérleg hiánya, hasonlóan, ahogy az elmúlt több mint egy évtized nagy részében. A jövedelem mérleg hiánya kamatjellegű kiadásra és tulajdonosi jövedelem kiáramlására osztható, amelyek közül a kamatjellegű kiadások a jövőben jelentősen csökkenhetnek, ahogy csökken az ország külfölddel szembeni adóssága. A jövedelem mérlegének hiánya így fokozatosan csökkenhet a jövőben is, és egy pozitív fordulat elején állhatunk ezen a téren is.
- 2013 során a pénzügyi vállalatok finanszírozási képessége járult hozzá a legnagyobb mértékben a külfölddel szembeni finanszírozási képesség javulásához a GDP 1,4 százalékpontos növekedésével: 2012-ben a GDP -0,7%-a volt az ágazat finanszírozó képessége, de 2013-ra ez már +0,7%-ra emelkedett. Ennek a növekedésnek a segítségével lett 2013-ban a magyar gazdaság külfölddel szembeni finanszírozási képessége a GDP 7,4%-a. Ez 2012-ben még 5,4% volt, ezért a 2 százalékpontos növekedés nagyrészt a pénzügyi vállalatok hozzájárulásának köszönhető. Kedvező Magyarország számára, hogy a pénzügyi intézmények is csökkentik a korábban felhalmozott adósságukat, főleg a külföldiek felé fennálló adósságot.

1. Továbbra is magas az állami kiadások mértéke a magyar gazdaságban

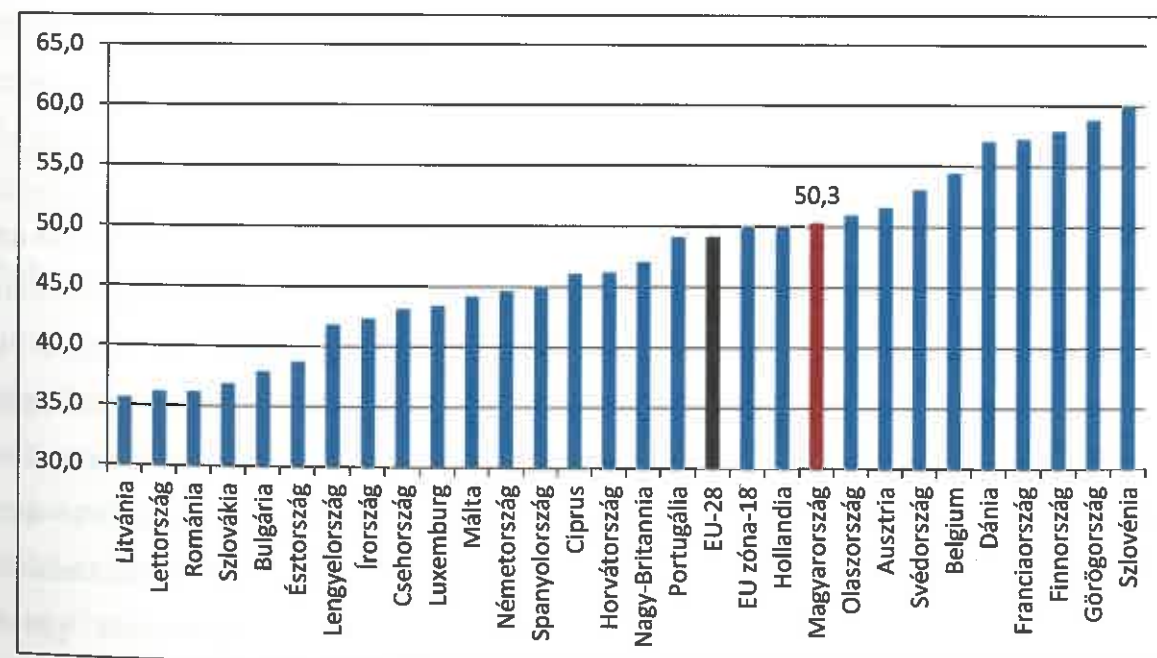
Jelenség

2013-ban az Európai Bizottság adatai szerint Magyarországon az állami kiadások mértéke meghaladta a GDP felét: összesen a gazdaság 50,3%-át tette ki az állami kiadások mértéke, ami magasabb az EU-28 átlagánál, és kiemelkedően magas régiós összehasonlításban. 2009 óta ugyan a GDP 1,3 százalékpontjával csökkentek a kiadások Magyarországon, de ez idő alatt az uniós átlag még gyorsabban, 1,6 százalékponttal mérséklődött. 2012-ben még lényegesen alacsonyabb, a GDP 48,7%-a volt a kiadások mértéke hazánkban, ami 2001 óta nem látott alacsony szintet jelentett, és az Európai Unió átlaga alatt volt, de ez a szint nem bizonyult tartósnak, és 2013-ra újra emelkedni kezdtek az állam kiadásai.

Folyamat

Európai uniós viszonylatban átlag feletti hazánk állami kiadásainak mértéke a GDP-hez képest. A régiós versenytársakhoz képest viszont kiemelkedő a magyar adat (50,3%), hiszen Csehországban 43,1%, Lengyelországban 41,8% és Szlovákiában 36,9% az állam kiadási szintje a gazdaság méretéhez képest. Az állami kiadások GDP-hez viszonyított arányát az EU-28-ak körében 2013-ban az 1. sz. ábra mutatja be:

Az állam kiadásai a GDP százalékában

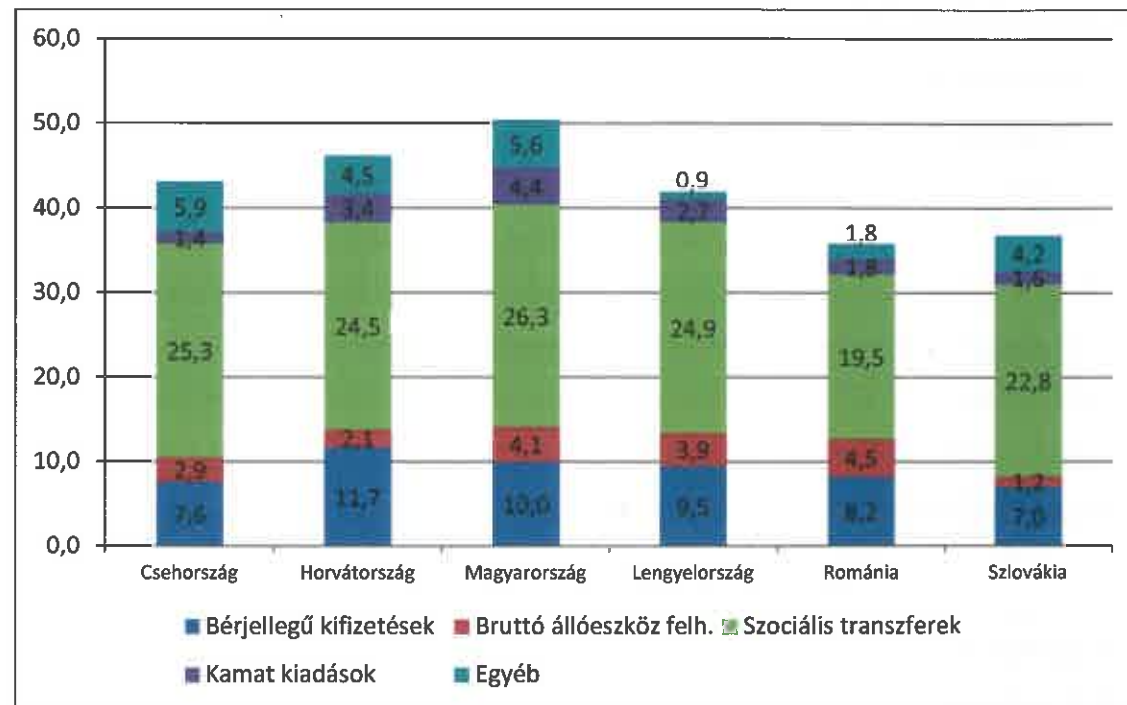
Forrás: Európai Bizottság

1. sz. ábra

Részben azért is lehet arányaiban magas a magyar állami kiadások mértéke a gazdaság egészéhez képest, mert az országban relatíve kicsi a magánszektor mérete, és más országokhoz képest alacsony a versenyszféra foglalkoztatottsági rátája. Emellett más egyedi tényezők is megemelik a magyar állam kiadásait: 2013-ban a GDP 4,4%-át fizette az állam kamatkiadásokra, ami az egyik legmagasabb az Unióban a magas államadósság és az indokolatlanul magas állampapír hozamoknak köszönhetően. A régiós államok kiadásainak szerkezetét a 2. sz. ábra mutatja be:

Az állam kiadásai a GDP százalékában, 2013

Forrás: Ameco

2. sz. ábra

Magyarországon régiós összehasonlításban magas az állam állóeszköz felhalmozása az eddig beérkező magasabb uniós transzfereknek köszönhető, de ez valószínűleg csökken majd a 2014-2020-as uniós költségvetési időszakban. A szociális transzferek is különösen magasak a GDP 26,3%-val Magyarországon, de várhatóan ez is csökkenni kezd majd a 2016-tól elinduló nyugdíjkorhatár emeléssel együtt. Bérjellegű kifizetésekre a GDP 10%-át költötte a magyar állam, ez 1,5 százalékpontos csökkenés 2009-hez képest, de a régiós versenytársakhoz képest még mindig magas. Érdeemes fokozatosan a régiós kiadási szinthez közelítenie Magyarországnak, ami a magánszféra gyors növekedésével és az állami kiadások fokozatos csökkentésével érhető el.

Eredmény

Magyarországon egyre kisebb állami szektorra és egyre nagyobb és erősebb magánszektorra lenne szükség a gyors gazdasági növekedéshez, de az államnak továbbra is meg kell őriznie erős szabályozói szerepét. Az Európai Unióban az adóztatás terén verseny alakult ki a tagállamok között az utóbbi években, ami szorosan kötődik az állami kiadások mértékéhez is, hiszen az adózás mértéke fenntartható módon csak a kiadások mértékéig csökkenthető. Ahogy csökken az állami kiadások mértéke, csökkenhet az adózás összesített szintje, ami segítheti a vállalkozások versenyképességét és a középosztály növekedéséhez is hozzájárulhat. A magyar gazdaság akkor lehet hosszútávon is sikeres, ha ebben az adó- és állami kiadásokat csökkentő versenyben jól szerepel a jövőben.

2. Az egész gazdaságra jelentős hatással lesz a lakossági fogyasztásnál bekövetkezett fordulat

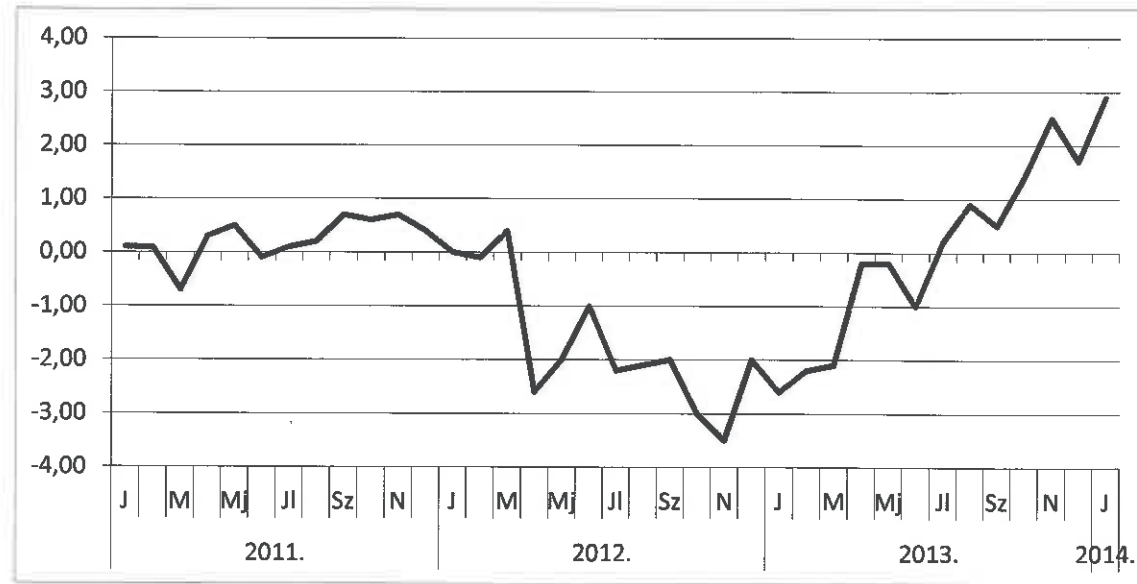
Jelenség

Új lendületet kapott a kiskereskedelmi forgalom 2014 év kezdetén: januárban 6,2%-kal volt magasabb a lakossági fogyasztás, mint egy évvel korábban. Már 2013 második felétől fokozatosan erősödött a kiskereskedelem, és az egyre erősödő forgalomnövekedés azt mutatja, hogy többéves visszaesés után megtörtént a fordulat ezen a téren is a magyar gazdaságban. A háztartási fogyasztás jelentős súlya miatt ez a fordulat az egész gazdaságra erőteljes hatással lehet, és elsősorban a gazdasági növekedés további gyorsulását eredményezheti.

Folyamat

2013 második felében elindult a fordulat a kiskereskedelmi forgalom terén, és ennek következtében az egész tavalyi évet tekintve már 1,7%-kal bővült az értékesítések volumenindexe. Többéves stagnálás és visszaesés után 2014 elejére tovább gyorsult a kiskereskedelmi forgalom emelkedése, és ez erős lökést adhat a magyar gazdaságnak. A 2010-es szinthez képest a kiskereskedelmi forgalom alakulását a magyar gazdaságban a 3. sz. ábra mutatja be:

A kiskereskedelmi forgalom szezonális és naptárhatástól megtisztított volumenindexei (változás a 2010. év havi átlagához képest, %)

Forrás: KSH

3. sz. ábra

A javuló kiskereskedelmi forgalom a bővülő belföldi keresletet jelzi, ami a vállalatokat új befektetésekre ösztönözheti, hiszen a növekvő fogyasztói igényeket csak nagyobb kapacitással lehet majd kielégíteni. Ez a folyamat újabb munkahelyeket teremthet, így a kiskereskedelmi forgalom terén elért fordulat tovább erősítheti a foglalkoztatási és beruházási fordulatot is. Nem csak előnyökkel, de növekvő kockázatokkal is jár a magasabb lakossági fogyasztás, főleg az ország külső pénzügyi egyensúlyára. Érdemes figyelemmel kísérni a növekvő fogyasztás külkereskedelemre gyakorolt hatását: egyelőre a gyors fogyasztásbővülés ellenére az import továbbra is lassabban emelkedett januárban, mint az export. A 2014 során eddig tapasztalt gyengébb forint a belső piacra termelő magyar vállalatoknak kedvezhetett leginkább a belső fogyasztás bővülése által.

Eredmény

Megtörtént a lakossági fogyasztásnál is fordulat a magyar gazdaságban, aminek jelentős hatása lesz az egész gazdaságra. Emelkedhet a beruházási ráta, a foglalkoztatás és a gazdasági növekedés is. Viszont kockázatot is jelent, hogy a fogyasztás újra erősödik, mert az ország külső pénzügyi egyensúlya romolhat ennek következtében. Érdemes olyan gazdaságpolitikai lépéseket tenni, ami a növekvő fogyasztást egyre inkább a belföldi termékek felé tereli. A korábbinál gyengébb forint ebben segíthet.

3. Jelentősen csökkent a külföldiek forint államkötvény állománya 2014 elején

Jelenség

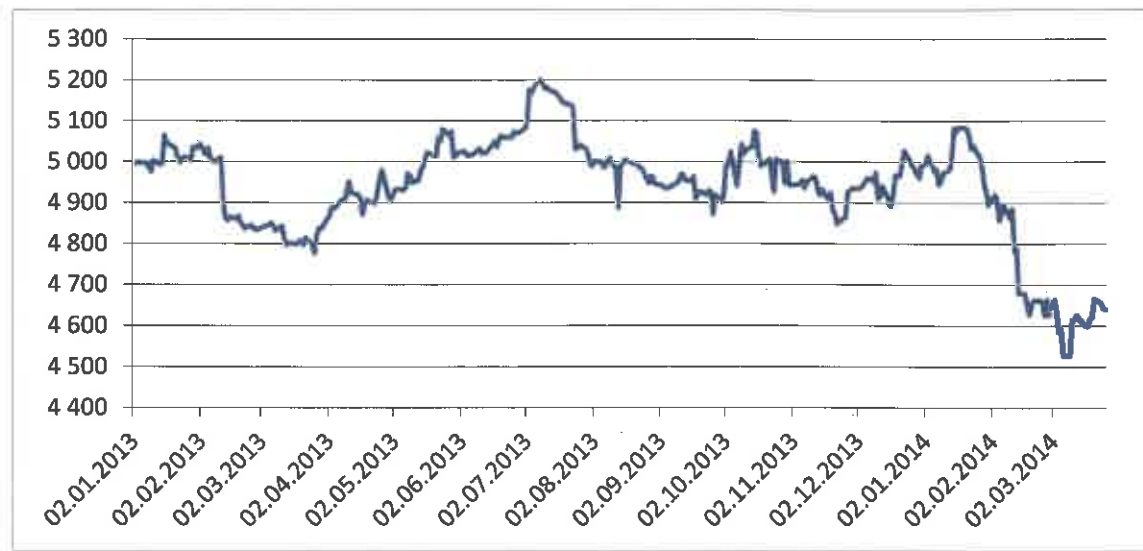
A külföldi befektetők állampapír állománya 2014 első negyedév végére 4600 milliárd forintra esett, ami közel 500 milliárd forinttal kevesebb, mint amennyi 2013 utolsó negyedévében volt, és 150-200 milliárd forintos csökkenést jelent az egy évvel korábbi szinthez képest. Ez a folyamat elsősorban annak köszönhető, hogy az amerikai jegybank elkezdte fokozatosan visszavágni kötvény vásárlási programját, és ez a feltörekvő piacokra jelentős hatással volt. Az átmeneti államkötvény hozam emelkedést leszámítva hosszabb távon ez kedvező folyamat lehet a magyar gazdaság számára.

Folyamat

A külföldi befektetők magyar értékpapír kitétségének alakulásáról még csak az első hónapból érhetőek el részletes adatok. 2014 januárban összesen 205 milliárd forinttal csökkent a külföldiek állampapír állománya, ami leginkább a forint alapú államkötvényeket érintette. Az adatok viszont azt mutatják, hogy a pénz nagy része nem hagyta el az országot, hanem jelentős részben MNB által kibocsátott kötvényekbe vándorolt. Egy hónap alatt 120 milliárd forinttal nőtt a külföldiek jegybanki kötvény állománya, és összesen csak 73 milliárd forint volt a tőkekivonás az országból. Összehasonlításként: ez az összeg elmarad a lakosság 120 milliárdos nettó pénzügyi vagyon felhalmozásától az adott hónapban.

Kedvező lenne, ha fokozatosan leépülne a külföldiek pénzügyi befektetése Magyarországon, hiszen a befektetésekre fizetett hozam negatív Magyarország jövedelem mérlege szempontjából. Ráadásul amiatt, hogy a forint likviditás a pénzügyi rendszerben történelmi csúcson van, egyre kevesebb külföldi forrásra van szüksége a gazdaságnak. A külföldiek forint alapú magyar államkötvény állományának alakulását a 4. sz. ábra mutatja be:

Külföldi befektetők forintban denominált állampapír állománya, milliárd forint

Forrás: ÁKK

4. sz. ábra

A forint kötvény piacról kiáramló külföldi források kedvező hatását ellensúlyozhatja a márciusban történt dollár kötvény kibocsátás. Kedvezőtlen fejlemény, hogy az állam további devizaforrást vont be, ez mind drágább (az árfolyamváltozásokat is figyelembe véve), mind kockázatosabb, mint a forint kötvény kibocsátás, és a külföldi tulajdonarányt a magyar államkötvények esetében újra megemelheti.

Eredmény

Érdeemes ösztönözni azt a folyamatot, hogy egyre inkább belföldi szereplők kezébe kerüljenek a magyar államkötvények. Emellett további tér van arra is, hogy a jegybanki kötvényeknél is csökkenjen a külföldi kitettség, így csökkenhet a külföld felé fennálló adóssága az országnak, csökkenhet a kamatjövedelem kiáramlása a gazdaságból. A fejlett gazdaságok monetáris szigorítási lépései egy ilyen folyamatot segíthetnek középtávon, de érdemes lehet ezt további lépésekkel erősíteni.

4. Közel lehet a növekedési fordulat a magyar lakáspiacon

Jelenség

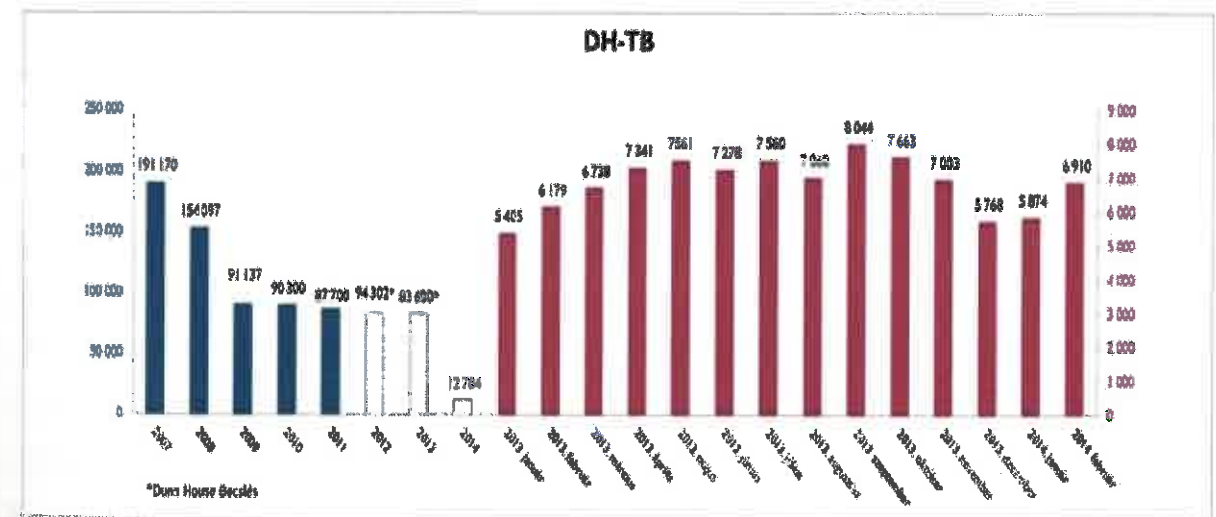
2014 februárjában a becslések szerint 12%-kal több adásvétel történt a magyar ingatlanpiacon, mint egy évvel korábban. Ennek következtében már az év első két hónapjában a tranzakciók számának növekedése elérte a 10,5%-ot. A 2008-as pénzügyi válság óta évi 90 ezer körül alakult az ingatlanpiaci adásvételek száma Magyarországon,

ez 2014 folyamán - több év stagnálás után - újra növekedésnek indulhat. Lakásiaci fordulat veheti kezdetét a magyar gazdaságban 2014 során, ami a már kibontakozó lakossági fogyasztásnál megjelenő fordulathoz hasonlóan szintén hozzájárulna a GDP növekedés gyorsulásához.

Folyamat

A magyar gazdaságban végbemenő több folyamat is megalapozhat egy fordulatot a lakáspiacon. Az alacsony forint kamatok kedveznek a lakások iránti keresletnek, egyrészt olcsóbbá, megfizethetőbbé válnak ennek következtében a lakáshitelek, másrészt pedig befektetés szempontjából is vonzóbbá válik a lakásvásárlás. Más pénzügyi befektetés hozamaihoz képest az ingatlan bérbeadása kedvező megtérülést biztosíthat. A több éven keresztül visszaeső árak megfizethetővé tették az ingatlanokat, és a felgyülemlett kereslet is segíthet a lakásiac gyors talpra állásában. A lakosság gazdaságba vetett bizalma is többéves csúcsra emelkedett, ami a fogyasztás mellett a lakossági befektetésekre (mint amilyen a lakásvásárlás) is jótékony hatással lehet. A lakásiaci tranzakciók számának alakulása az 5. sz. ábrán látható:

Ingatlan adás-vételek száma Magyarországon (becsült adat)

Forrás: Duna House

5. sz. ábra

Amennyiben valóban bekövetkezik egy kedvező fordulat az ingatlanpiacon a tranzakciók terén, akkor a lakásárak esése is megállhat a növekvő keresletnek köszönhetően. Később a már növekvő lakásárak következtében a lakásépítések is új lendületet kaphatnak. Egy ilyen fordulat már új munkahelyeket is teremtene, és a beruházási rátának is új erőt adhatna, ami tovább növelné a gazdasági növekedést Magyarországon.

Eredmény

Az eddigi kedvező jelek ellenére még korai volna kijelenti, hogy fordulat következett be a lakáseladások területén Magyarországon, de ha ez megvalósulna, akkor az a pénzügyi rendszerre is pozitívan hatna. A magasabb számú lakásértékesítés, a növekvő kereslet segíthet áttételesen a még meglévő devizahitelek kivezetésében is. Ilyen hitelek egy adásvétel esetén vagy forinthitelre cserélődnének, vagy teljes mértékben visszafizetésre kerülnének. A bedőlt lakáshitelek fedezeteként biztosított ingatlanokat is könnyebben értékesíthetnék a pénzügyi intézmények egy fellendülés esetén, ami segíthet a bankrendszer rossz hitel portfóliójának kitisztulásában, és így javítaná az ágazat hitelnyújtási képességét.

5. Többéves csúcson az üzleti és fogyasztói bizalom Magyarországon

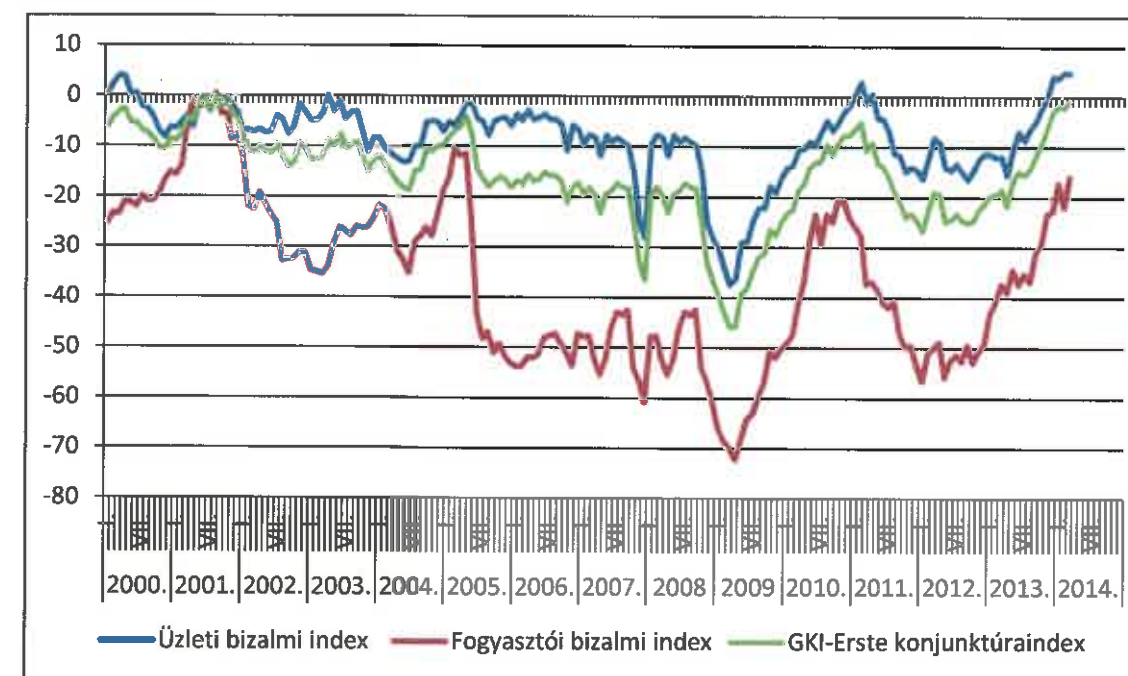
Jelenség

2002 óta nem látott magasságba emelkedett a GKI-Erste konjunktúra index 2014 márciusára, ami elsősorban az optimista üzleti várakozásoknak köszönhető, amivel párhuzamosan a fogyasztói bizalmi index is 8 éves csúcsra emelkedett. Ez a belföldi gazdaság további erősödését vetíti előre, és mivel a külső környezet is javulóban van Európában, ezért a vártnál is jobban alakulhat a magyar gazdasági növekedés 2014-ben. Ez egyben azt is jelenti, hogy az utóbbi négy év gazdaságpolitikai fordulatának kedvező hatását a társadalom egyre szélesebb rétege kezdi érzékeli.

Folyamat

A fordulat az üzleti és fogyasztói bizalom terén viszonylag gyorsan ment végbe: 2012-ben még nem látszódott a javulás, és csak a 2013-as év során kezdett el folyamatosan és jelentősen javulni a konjunktúra index. Mind a vállalatok, mind a fogyasztók optimistábbá váltak. A vállalatok növekvő bizalma a gazdasági környezetben, a beruházásokra és a munkahelyteremtésre lehet kedvező hatással. A fogyasztói bizalom emelkedése a belföldi fogyasztásra, az autóértékesítésekre és lakás eladásokra lehet kedvező hatással. 2014 elején ugyan már a bizalmi index lassabb ütemben kezdett el javulni, de így is sikerült a 2000-es évek eleje óta nem látott csúcsokra emelkednie. A GKI-Erste konjunktúraindex és összetevőinek alakulását a 6. sz. ábra mutatja be:

GKI-Erste konjunktúraindex és összetevői, 2000-2014

Forrás: GKI-Erste

6. sz. ábra

Ha a javuló gazdasági környezet hatására ténylegesen elkezd emelkedni mind a beruházás aktivitás, mind a fogyasztás, akkor az egyben növelheti a gazdaság import igényét is. Ennek hatására csökkenhet a magyar gazdaság külkereskedelmi mérleg többlete. Érdemes ezért olyan lépéseket tenni, ami az exportot tovább erősítheti, hogy a növekvő kivitel részben ellensúlyozni tudjon egy ilyen folyamatot.

Eredmény

A javuló fogyasztói bizalom hatására növekvő lakossági fogyasztás várható, de emellett is érdemes lehet fenntartani a lakosság élénk megtakarítási kedvét azért, hogy továbbra is fennmaradjon Magyarország kedvező folyófizetési mérleg egyenlege. Ehhez a középosztály, főleg a felsőbb középosztály jövedelmi helyzetét érdemes tovább javítani, hiszen ez az a társadalmi réteg, amely képes és hajlandó pénzügyi megtakarítást felhalmozni. Amennyiben fennmarad a háztartások megtakarítási kedve, akkor a vállalkozások belföldi forrásokra támaszkodva kezdenek bele új beruházásokba, és ilyen esetben a gazdaság külső pénzügyi sérülékenysége nem kezdene el újra növekedni.

6. Enyhén javult Magyarország jövedelem mérleg hiánya 2013-ban

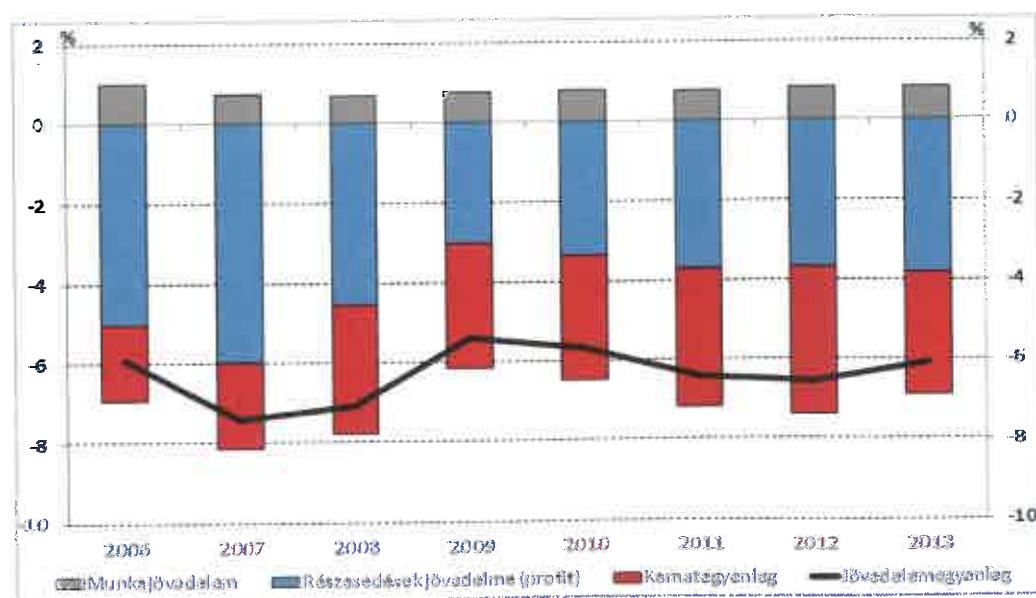
Jelenség

2013-ban Magyarország folyófizetési mérlegének egyik fő összetevője, a jövedelem mérleg hiánya enyhén javult az előző évhez képest: 475 millió eurós csökkenés után a hiány 5,93 milliárd euróra csökkent. A méréselt javulás mellett továbbra is a GDP-hez képest 6% körül alakult a jövedelem mérleg hiánya, hasonlóan, ahogy az elmúlt több mint egy évtized nagy részében. A jövedelem mérleg hiánya kamattjellegű kiadásra és tulajdonosi jövedelem kiáramlására osztható, amelyek közül a kamattjellegű kiadások a jövőben jelentősen csökkenhetnek, ahogy csökken az ország külfölddel szembeni adóssága. A jövedelem mérlegének hiánya így fokozatosan csökkenhet a jövőben is, és egy pozitív fordulat elején állhatunk ezen a téren is.

Folyamat

A jövedelem mérleg hiányának mértéke alig változott az utóbbi években, a szerkezete viszont átalakult. Míg a 2008-as pénzügyi válság előtt főleg a tulajdonosi jövedelem kiáramlása volt a jellemzőbb (profit kivitele), addig az ezt követő időszakban a külföldieknek járó kamattjellegű kiadások emelkedtek meg. A 7. sz. ábra a jövedelem mérleg elmúlt években látott szerkezetét mutatja be:

Magyarország jövedelem mérlegének alakulása a GDP arányában

Forrás: MNB

7. sz. ábra

Ahhoz, hogy tovább javuljon Magyarország folyófizetési mérlege, egyrészt a tulajdonosi jövedelmeken elért hiányt érdemes csökkenteni a magyar vállalatok külföldi terjeszkedésének erősítésével. A magyar vállalatok által külföldön megtermelt magasabb profit részben ellensúlyozhatná a külföldi vállalatok által Magyarországon termelt nyersség kivitelét. Emellett továbbra is célszerű a szinte monopolhelyzetben lévő, főleg külföldi tulajdonú ágazatoknál növelni a magyar tulajdoni részarányt.

A pénzügyi válság során jelentősen drágult az állam számára az adóssága finanszírozása, ahogy a magánszektor finanszírozási költségei is megnöttek, aminek következtében emelkedett a külföldiek részére kifizetett kamatok összege. A kamatok a válság után ugyan újra csökkentek, de még a korábbi, drágán kibocsátott hitelek évekig magasan tarthatják a jövedelem mérleg hiányát. 2013 során viszont már érezhető volt, hogy a csökkenő kamatkörnyezet következtében, és főleg az alacsonyabb külfölddel szembeni adósság állománynak köszönhetően, mérséklődni kezdett a jövedelem mérleg hiánya. Ez a folyamat a következő években is folytatódhat.

Eredmény

Érdemes törekedni arra, hogy tovább csökkenjen Magyarország jövedelem mérleg hiánya. Ebből a szempontból kedvezőtlen lenne, ha a jövőben a gazdaság növekedési forrása külföldi tőkére alapulna, hiszen így a befektetéseken elért nyersség tovább növelné a jövedelem mérleget. A belföldi tőkére épülő termelő beruházások lennének a leginkább kedvező hatásúak. A másik fontos szempont, ami csökkenheti a jövedelem mérleg hiányát az, ha fennmarad a hitelleépítő folyamat Magyarországon, és továbbra is alacsony marad a kamatkörnyezet, mivel így a kamattjellegű kiadások jelentősen csökkenhetnének.

7. A pénzügyi vállalatok járultak hozzá legnagyobb mértékben Magyarország finanszírozási képességének növekedéséhez 2013-ban

Jelenség

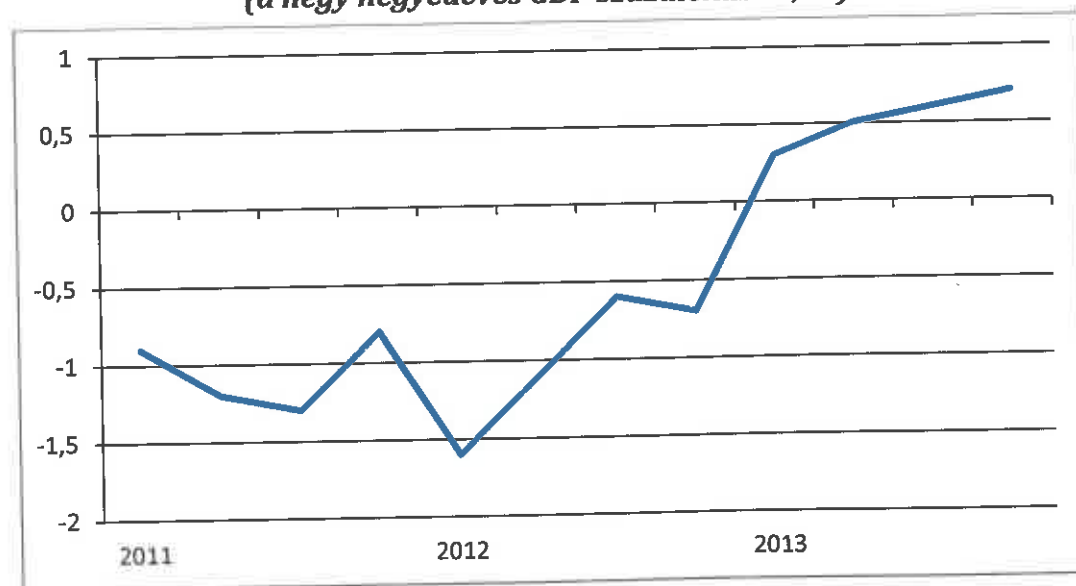
2013 során a pénzügyi vállalatok finanszírozási képessége járult hozzá a legnagyobb mértékben a külfölddel szembeni finanszírozási képesség javulásához a GDP 1,4 százalékpontos növekedésével: 2012-ben a GDP -0,7%-a volt az ágazat finanszírozó képessége, de 2013-ra ez már +0,7%-ra emelkedett. Ennek a növekedésnek a

segítségével lett 2013-ban a magyar gazdaság külfölddel szembeni finanszírozási képessége a GDP 7,4%-a. Ez 2012-ben még 5,4% volt, ezért a 2 százalékpontos növekedés nagyrészt a pénzügyi vállalatok hozzájárulásának köszönhető. Kedvező Magyarország számára, hogy a pénzügyi intézmények is csökkentik a korábban felhalmozott adósságukat, főleg a külföldiek felé fennálló adósságot.

Folyamat

A pénzügyi vállalatok külfölddel szembeni finanszírozó képessége 2012 közepétől kezdett pozitív tartományba kerülni, ami a gyakorlatban azt jelentette, hogy a pénzügyi rendszer is elkezdte visszafizetni hiteleit. 2013-ra a háztartásoknak, és a nem pénzügyi vállalatok mellett a pénzügyi vállalatoknak is pozitívvá vált a finanszírozó képessége a magyar gazdaságban. Ehhez hozzájárulhatott a 2012 augusztusától elinduló jegybanki kamatcsökkentési ciklus is. A forint lassan finanszírozó devizává válik a „carry trade”-ek célpontja helyett, és ez segíthet csökkenteni az ország jövedelem mérleg hiányát is. A pénzügyi vállalatok finanszírozási képességének alakulását a 8. sz. ábra mutatja be:

**A pénzügyi vállalatok negyedéves nettó finanszírozási képessége
(a négy negyedéves GDP százalékában, %)**

Forrás: MNB

8. sz. ábra

Tovább fokozódhatna a hitelleépítési folyamat a pénzügyi intézményeknél, ha a vállalatok a kéthetes MNB-s kötvények vásárlása helyett inkább visszafizetnék külföldről felvett hiteleiket. Ez azért lenne kedvező, mert ugyan csökkenne a devizatartalék (amit részben a kéthetes kötvényekből vásárol az MNB), de a bankok jellemzően rövid lejáratú

hiteleket vettek fel külföldről, így ezek csökkenése a devizatartalék elvárt szintjét is azonos mértékben csökkentené. Egy ilyen folyamat következtében jelentősen esne az ország bruttó külföldi adóssága, ami a jövedelem mérleg hiányát is mérsékelné.

Eredmény

Jelenleg túl magas a külföldi források összege a magyar pénzügyi rendszerben, ami eddig a kelleténél is magasabb kéthetes jegybanki kötvényekbe csapódott le. 2012 közepétől elindult egy hitelleépítési folyamat a pénzügyi vállalatoknál, ami az MNB kötvény állományában még nem, csak az ágazatok pénzügyi számla adatainál látható. A javulás az ágazat finanszírozási képességénél összefüggésben lehet a jegybank kamatcsökkentési ciklusával. Így az alacsony forint kamatok mellett ez a folyamat a továbbiakban is fennmaradhat.

8. Egyre gyorsabban csökken Magyarország nettó külföldi adóssága

Jelenség

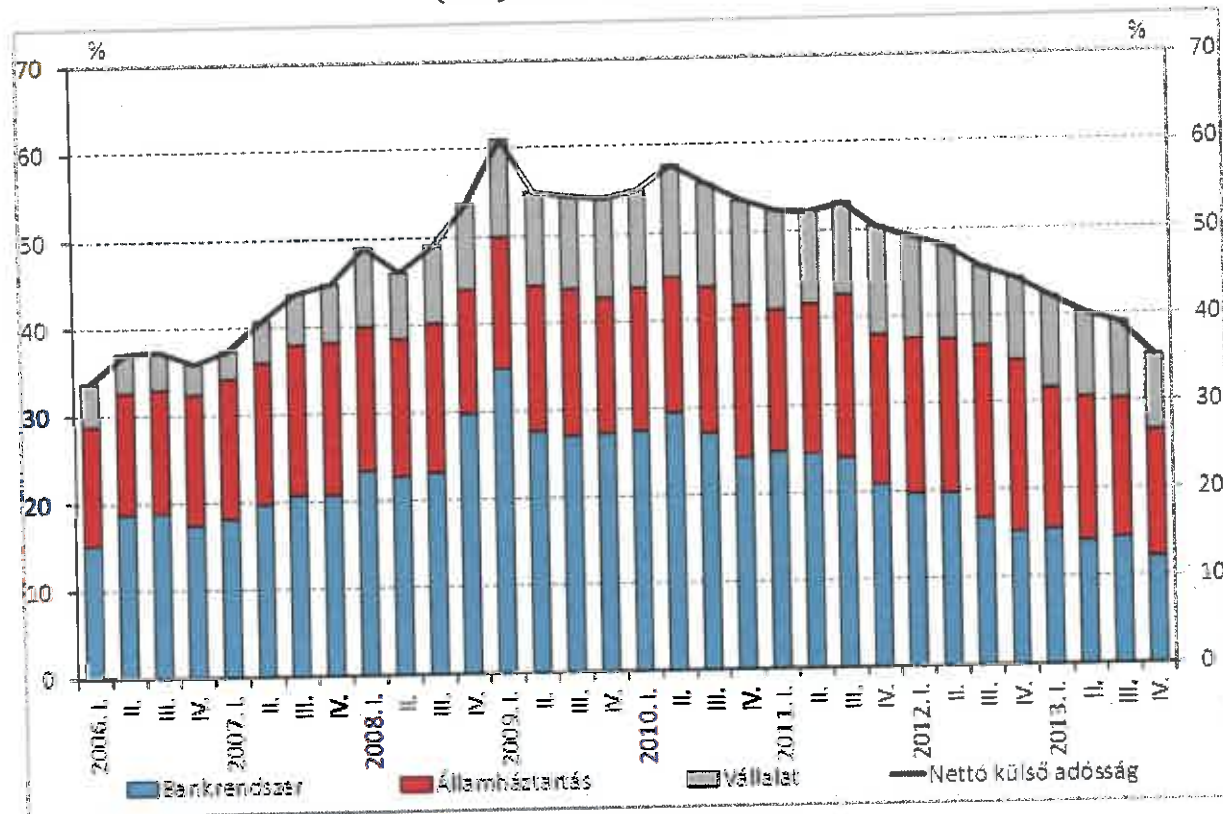
2013-ban is folytatódott a külfölddel szembeni nettó adósság csökkenése Magyarországon: egy év alatt közel 8 milliárd euróval csökkent, és ennek köszönhetően év végére 34,5 milliárd euróra esett. Ez azt jelenti, hogy egyre gyorsabb a külföldi hitelleépítés üteme. Ez a folyamat átmenetileg a gazdasági növekedés ellen hathat, de hosszútávon - az adósság visszafizetése után -, ha a többletforrások termelő beruházásokba folynak, akkor meglapozódhat a magyar gazdaság felzárkózása Nyugat-Európához.

Folyamat

Magyarország külfölddel szembeni nettó adóssága GDP arányosan 2006 óta nem látott szintre csökkent. Ennek következtében a 2010-zel kezdődő négy évben sikerült az előző négy év számottevő hitelfelvételét visszafizetni. Régiós szinten még így is hazánk az egyik leginkább eladósodott ország, de a gyors adósság csökkenés fennmaradása esetén ez is megváltozhat a következő években. Magyarország külfölddel szembeni nettó adósságát a 9. sz. ábra mutatja be:

Magyarország nettó külső adóssága, a GDP százalékában
(tulajdonosi hitelek nélkül)

Forrás: MNB

9. sz. ábra

Az adósság leépítési folyamat miatt alacsonyabb lehet a gazdasági növekedés Magyarországon, hiszen a befektetésre és fogyasztásra felhasználható jövedelem inkább az adósság csökkentésre fordítódik. Ha a gyors adósság visszafizetési ütem negatív hatását is figyelembe vesszük, akkor különösen kedvező volt a magyar növekedési adat, és az adósság törlesztését követően gyorsabb fokozatra válhat a növekedés.

Amint egyre közelebb kerül az ország a nettó adósságának teljes visszafizetéséhez, érdemes lesz majd átállnia a gazdaságnak a hitelleépítésről a termelő beruházások növelésére. Ehhez egy hatékony pénzügyi közvetítő rendszerre lesz majd szüksége: jelenleg ezt a feladatot a bankrendszer látja el, de a hatékonyság növelése érdekében érdemes fokozni a versenyt. Ennek érdekében olyan alternatív pénzügyi közvetítő módok erősödésére lehet szükség a jövőben, mint pl.: a vállalati kötvény és a tőzsdei részvény kibocsátások térnyerésére.

Eredmény

Kedvező, hogy Magyarország gyorsan csökkenti a külfölddel szembeni adósságát még akkor is, ha eközben ez átmenetileg a növekedés kárára történik. A jelenlegi finanszírozási képesség mellett akár a következő 3-5 évben teljes egészében visszafizetheti a külfölddel szembeni adósságát az ország. Ezután választás elé kerülhet a gazdaság: vagy növeli a fogyasztását, vagy elkezd a külföldi eszközöket felhalmozni, vagy inkább termelő beruházásokba fekteti a folyamatosan keletkező forrásokat. A hosszú távú növekedés szempontjából az utóbbi lehetőség lenne a legkedvezőbb.

9. Továbbra is nagy kihívás a demográfia trend megfordítása Magyarországon

Jelenség

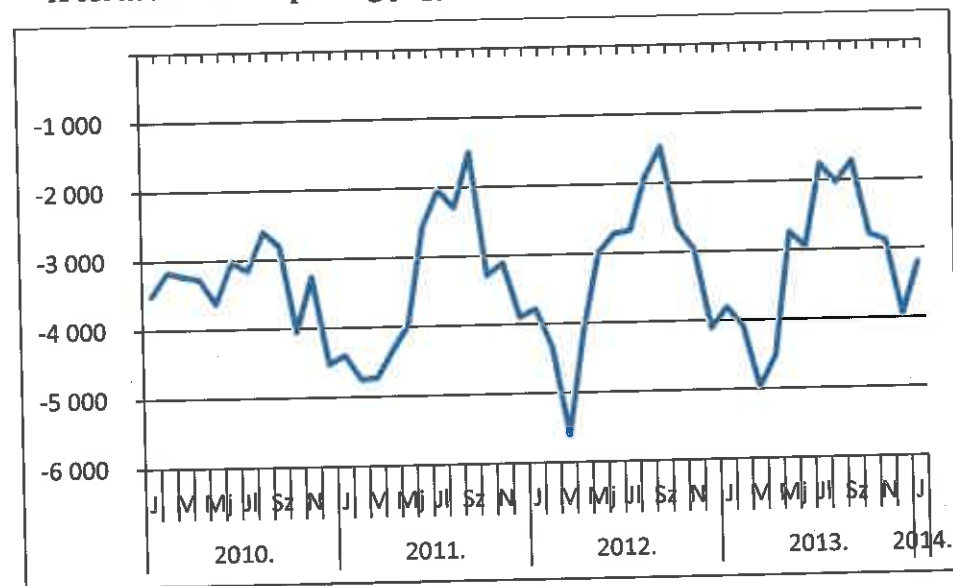
2014 januárjában 16%-kal volt alacsonyabb a természetes népesség fogyás Magyarországon, mint egy évvel korábban. Ez 0,7%-os születésszám emelkedés és 4,9%-os halálozás csökkenés mellett következett be. Az kedvező évkedvet ellenére is alig javultak a demográfiai kilátások Magyarországon, ami továbbra is az egyik legrosszabb a világon. Ennek a trendnek a megfordítása talán a legnagyobb kihívás hazánk számára, amihez több célnak kell egyszerre megvalósulnia: egyre több gyermek szülessen, hosszabb ideig éljenek a magyarok, és csökkenjen a kivándorlás az országból.

Folyamat

Az utóbbi években alig javult a népesség csökkenési üteme, és a kismértékű javulás is elsősorban a halálozások számának csökkenéséből következett. Európai viszonylatban továbbra is alacsony a magyarok várható életkora, de az utóbbi években ez valamelyest javult. Ehhez valószínűleg a dohányzás visszaszorítására tett lépések is kedvező hatással lehettek, ezért enyhén csökkent a magyar népesség természetes fogyása, aminek alakulását mutatja be a 10. sz. ábra:

A természetes népesség fogyás havi alakulása hazánkban, fő

Forrás: KSH

10. sz. ábra

A születés számban nem hozta meg a fordulatot a családi adózás bevezetése, a kedvező első jelek ellenére még nem sikerült annak bevezetése óta a 2009-es születésszámot újra elérni. A gyermekvállalási kedvet segítheti a jövőben, ha emelkedik a bölcsődei és óvodai férőhelyek száma. Emellett fontos szempont lehet az is, hogy a családok első lakásának megvásárlása milyen könnyen elérhető, és ezt átlagosan hány évesen tudják megvalósítani a magyar fiatalok. Ezért demográfiai megfontolásokból is érdemes lehet további állami támogatásokkal segíteni az első lakást vásárlókat.

Eredmény

Mind a születési szám növelésére, mind a halálozási szám csökkenésére szükség van ahhoz, hogy stabilizálódjon a demográfiai helyzet Magyarországon. Emellett a nagyfokú kivándorlás is gondot okoz, aminek megfékezésére a javuló gazdasági kilátások, a gyorsuló gazdasági növekedés adhatna esélyt. Magyarország előtt az egyik legnagyobb kihívás a demográfiai folyamatok megfordítása, amihez sok egymástól különböző területen, hosszú időn keresztül kellene javulást elérnie.

10.A rövid lejáratú külső adósság alapján jelentős többlet devizatartalékkal rendelkezik Magyarország

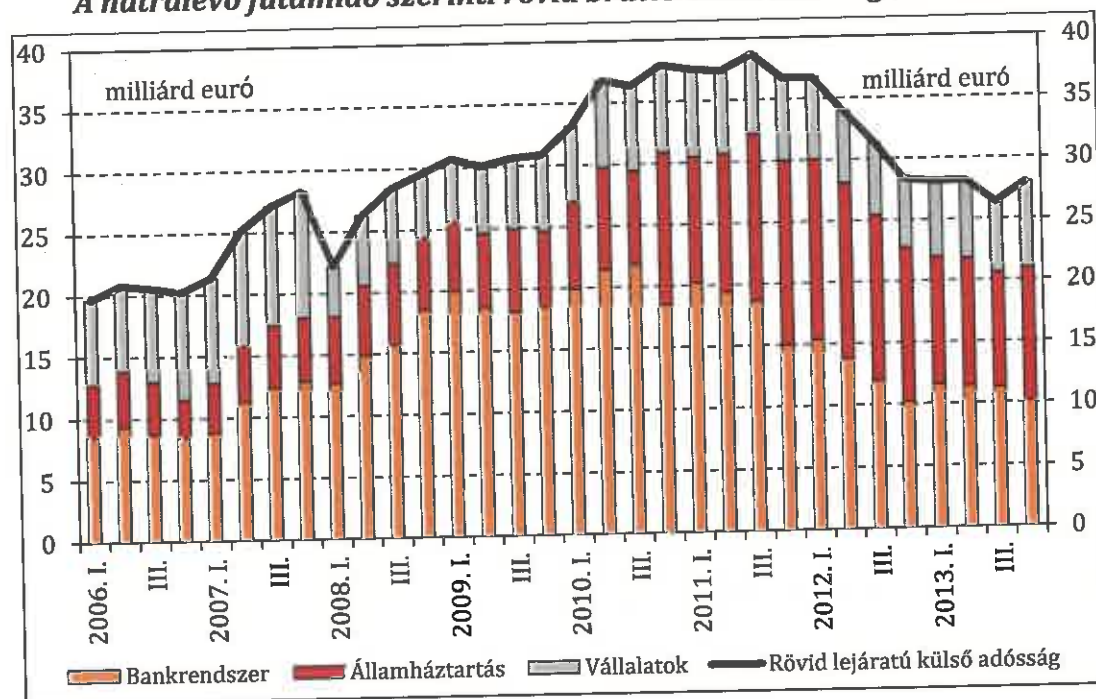
Jelenség

2014 elején Magyarország rövid lejáratú külső adóssága 28 milliárd euró volt, és ez éppen megegyezett a devizatartalék elvárt szintjével is - egy nemzetközileg használt szabály szerint. Ekkor a devizatartalék 33,8 milliárd eurón állt, ami azt jelentette, hogy a tényleges tartalék közel 6 milliárd euróval (20%-kal) meghaladta a szükséges szintet. A jövőben érdemes csökkenteni a devizatartalék mértékét úgy, hogy közben tovább csökkenjen a rövid lejáratú külföldi adósság is. Ezzel közelebb kerülne a bruttó külső adósság a nettó külső adósság szintjéhez, és mivel a magyarok magasabb kamatot fizetnek a külföldieknek az adósságuk után, mint amennyit a külföldiek fizetnek a magyaroknak, ezért egy ilyen folyamat nettó kamatköltség megtakarítást jelentene a gazdaság számára.

Folyamat

A jelentős alapkamat csökkenés ellenére is még költséggel jár a devizatartalék fenntartása Magyarország számára, ezért ezt nem érdemes túl magas szinten tartani. A fő gond viszont nem is az MNB-nél keletkező többlet költségekkel van, hanem azzal, hogy ha az MNB korlátlan mennyiségben bocsát ki kétéves kötvényeket, befogad forrásokat (amit felhasználva deviza eszközöket vásárol), azzal felboríthatja a kereslet-kínálat egyensúlyt a forint alapú értékpapírok iránt, a kínálatnak nincs így felső korlátja. Ez azt is jelenti, hogy a többi forint alapú kötvényre magasabb hozamokat kell fizetni, mintha a valós kereslet-kínálat folyamat működne. Ez a külföldi hitelezőknek kedvez a magyar hitelfelvevőkkel szemben. A hátralévő futamidő szerinti rövid bruttó külső adósság szektoronkénti alakulását a 11. sz. ábra mutatja be:

A hátralévő futamidő szerinti rövid bruttó külső adósság alakulása

Forrás: MNB

11. sz. ábra

A többlet devizatartalékot a bruttó és nettó külső adósság közötti különbség csökkentésére lehetne felhasználni. Amennyiben, a többlet devizatartalékból olyan külföldi hitelek sikerülne törleszteni, amik rövid lejáratúak, akkor a folyamat következtében nem is csökkenne az ország devizatartalék megfelelési mutatója. A bankrendszerben a GDP több mint 10%-ának megfelelő ilyen jellegű forrás található, ezért céltartozást lehetne valamilyen módon csökkenteni. Az államháztartás esetén ez a típusú adósság a GDP közel 11%-a, így az államnak érdemes lenne hosszabb lejáratú adósság kibocsátás felé elmozdulnia, és ez is csökkenthetné a rövid lejáratú külső adósságot. A mindkét területen tett lépések mérsékelnék a gazdaság külső sérülékenységét és növelnék a magyar gazdaságpolitika mozgásterét.

Eredmény

Magyarország jól járhat azzal, ha csökkenti devizatartaléka nagyságát, ha ezzel a rövid lejáratú külföldi források is csökkennek a gazdaságban. Egy ilyen fejlemény következtében csökkenhetne a gazdaság bruttó külső adóssága, és a kereslet-kínálati folyamatnak köszönhetően tovább mérséklődhetnének a kamatok Magyarországon, akár a hosszúlejáratú adósságok esetében is. Az alacsonyabb kamatú, hosszú futamidejű hitelek különösen kedveznének a vállalati befektetéseknek, amikre továbbra is szüksége van az országnak.

11. Jelentős átalakulás történt a lakossági megtakarításoknál

Jelenség

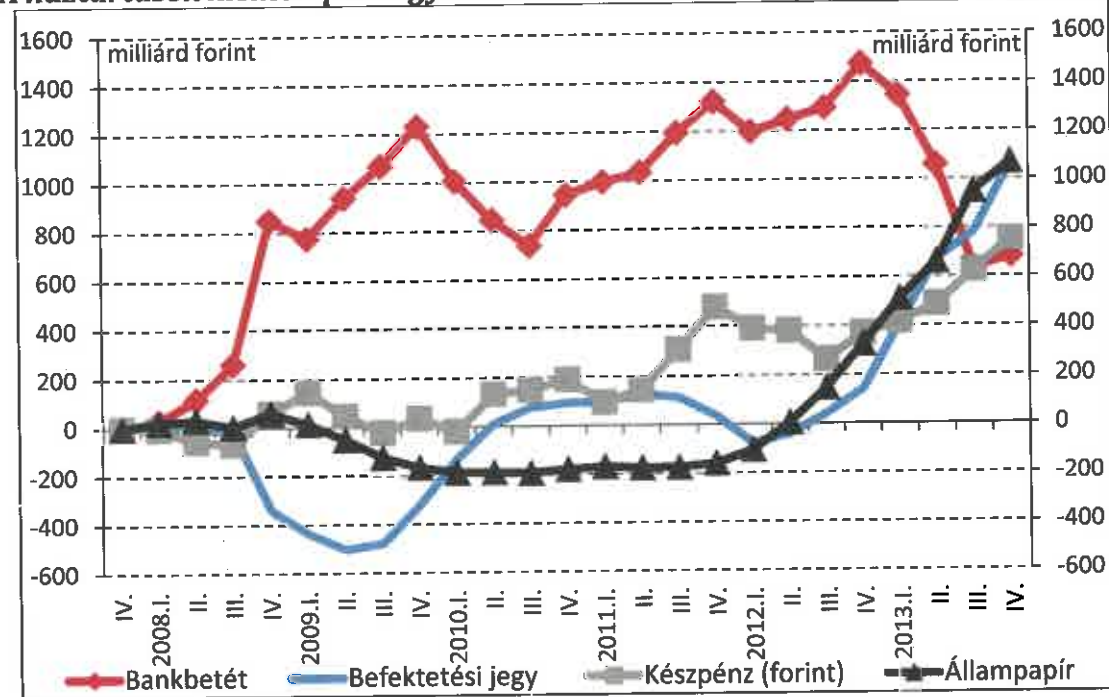
A magyar lakosság 2012 eleje óta több mint 1100 milliárd forinttal növelte mind államkötvényekben, mind pedig befektetési jegyekben tartott megtakarításait, miközben a bankbetétekből több mint 500 milliárd forintot vont ki. Korábban a bankbetétek szerepe kiemelkedő volt a lakossági pénzügyi befektetéseknél, de jelentős átalakulás ment végbe a megtakarítások piacán. Ez azt mutatja, hogy a lakossági megtakarításokért sikeresen beindult a verseny Magyarországon.

Folyamat

A lakosság finanszírozási képessége továbbra is meghaladja a GDP 5%-át, ezért különösen fontos, hogy a továbbiakban milyen befektetéseket választanak. Az államkötvények és a befektetési jegyek szerepe jelentősen nőtt az elmúlt 2 évben, míg a bankbetétek vesztek népszerűségükből. A pénzügyi eszközök közötti átrendeződés kezdete egybeesett a jegybanki kamatcsökkentési ciklus kezdetével, ezt megelőzően inkább a bankbetétekbe elhelyezett összegek növekedése volt meghatározó, de ezek azóta veszítettek vonzerejükből. A bankbetétek népszerűsége főként a kínált hozamok jelentős csökkenése miatt esett. Ez elsősorban az alacsonyabb alapkamatnak köszönhető, és másodsorban annak, hogy a bankszektorban a hitel/betét mutató közelíti a 100%-ot, így a bankok kevésbé vannak rászorulva a betétesek forrásaira, kevésbé éri meg nekik magasabb kamatokot fizetni a betétekre. 2013 utolsó negyedében viszont megállt a betétek csökkenése, és minden főbb eszköz típus (készpénzt is beleértve) növekedett. A megtakarításoknál fokozódott a verseny, de nem csak ezen a téren, hanem a hitelezésnél is erősebb versenyre lenne szükség. Ehhez több és erősebb kis- és közepes bankra és alternatív finanszírozási csatornák térnyerésére lenne szükség. A lakossági pénzügyi megtakarítások szerkezetének változását a 12. sz. ábra mutatja be:

A háztartások kiemelt pénzügyi eszközeinek alakulása (kumulált tranzakciók)

Forrás: MNB

12. sz. ábra

Amennyiben a hitelezés terén is erősödne a verseny, akkor a vállalatok olcsóbban, vagy jobb feltételekkel juthatnának forrásokhoz. Ez kedvezne az új beruházásoknak és a munkahelyteremtésnek is.

Eredmény

Felértékelődött a befektetési jegyek szerepe a magyar gazdaságban, és az állam finanszírozásánál is erősödött a lakosság szerepe. A fokozódó verseny kedvezhet a megtakarítóknak, magasabb hozamot érhetnek el, mint korábban. A relatíve kedvezőbb hozamok az alapkamat csökkenése ellenére segíthetnek fenntartani a lakosság megtakarítási kedvét, aminek következtében hosszabb távon is fennmaradhat Magyarország kedvező folyófizetési mérleg egyenlege.

12. Magyarországon csökkent legjobban a munkanélküliség ráta az Európai Unióban

Jelenség

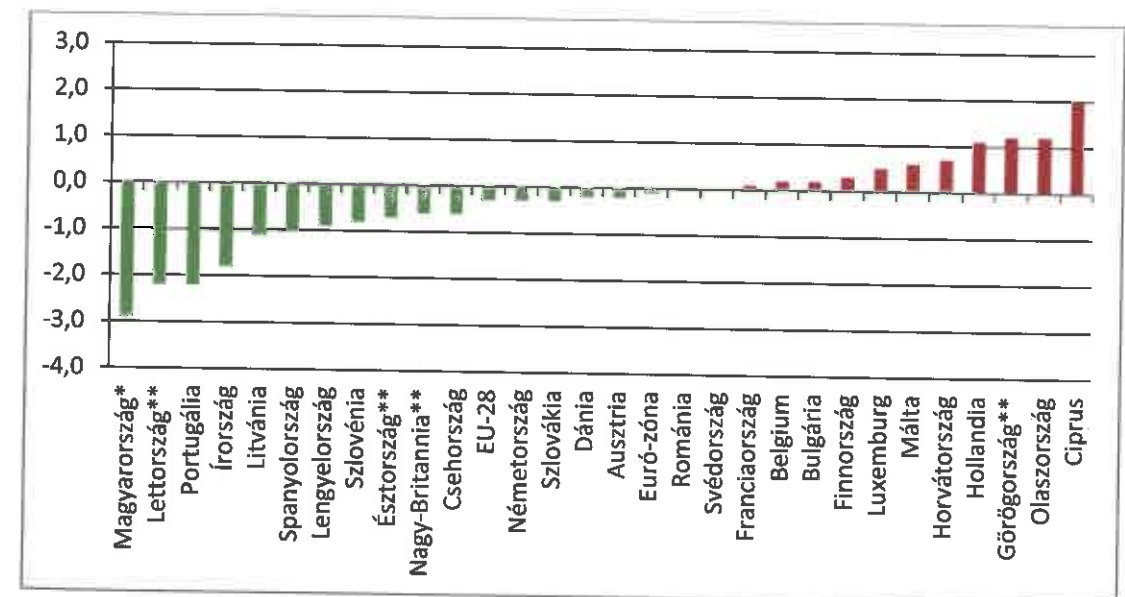
Magyarország 2013 második felétől azok között az országok között volt az Európai Unióban, ahol a munkanélküliség ráta leginkább csökkent az egy évvel korábbi időszakhoz képest. Az Eurostat 2014 februárjában közzétett adatai szerint viszont már

Magyarországon csökkent a legnagyobb mértékben a munkanélküliség ráta az Európai Unióban: 2013 és 2014 januárja között az uniós módszertan szerint 2,9 százalékponttal csökkent-(11,2%-ról 8,3%-ra). Ez jelentős részben a téli közmunkának köszönhető, de ezek nélkül is több tízezer új munkahely keletkezett volna Magyarországon.

Folyamat

A pénzügyi válság kitörését követően a munkanélküliség ráta növekedése Magyarországot érintette leginkább Európában. Ez 2013-ban megfordult, és éllavas lett az országból a munkanélküliség csökkentésében. Az Európai Unió egészében 0,3 százalékponttal, az euró-zónában pedig 0,1 százalékponttal csökkent a munkanélküliség ráta az elmúlt egy évben, ami messze elmarad a magyar 2,9 százalékpontos csökkenéstől. A munkanélküliség ráta éves változását az Európai Unió tagállamaiban a 13. sz. ábra mutatja be:

Harmonizált munkanélküliség ráta változása egy év alatt, százalékpont

*2013 jan. és 2014 között

**2012 dec. és 2013 dec. között

Forrás: Eurostat

13. sz. ábra

A közmunkaprogram jelentős eredményeket hozott a foglalkoztatás területén, de a következő időszakban a versenyszféra foglalkoztatásánál kellene további eredményeket elérni. Ehhez további adó- és járulékcsökkentésre lehet szükség, akár ahhoz hasonló lépésekre, mint amilyeneket a Munkahelyvédelmi Akcióterv is tartalmazott. Emellett a vállalatok beruházási rátájának emelkedése is pozitívan hatna a versenyszférában keletkező új munkahelyekre.

Eredmény

Jelentős siker a munkanélküliségi ráta csökkenése és a foglalkoztatási ráta emelkedése, ami 2014 elején átlépte a 60%-os határt a 15 és 64 éves korosztály körében, és 60,4%-on állt 2014 februárjában. A jelentős sikerek ellenére a magyar foglalkoztatási ráta még mindig az uniós átlag alatt van, ezért továbbra is fent kell tartani a jelenlegi folyamatokat. Ehhez azoknak az ágazatoknak is új munkahelyeket kell teremteniük, amelyek eddig nem tudtak részt venni a fordulatban.